

УДК 330.101.541:005.52

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мізін Д.С.

e-mail: dmytro.mizin@nure.ua

Науковий керівник – к.е.н., доц. Пономарьов С.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

The article examines the essence and theoretical foundations of diagnosing enterprise performance. Approaches to defining efficiency are analyzed, and the need for comprehensive evaluation is substantiated. Key methods and tools of diagnostics are outlined, with emphasis on a systemic approach that integrates financial, production, managerial, and socio-economic aspects.

В умовах динамічного розвитку ринкової економіки та посилення конкуренції питання оцінки ефективності діяльності підприємства набуває особливої актуальності. Сучасні підприємства функціонують у середовищі високої невизначеності, що потребує своєчасної та об'єктивної діагностики їхнього стану. Ефективна діагностика дозволяє виявити проблемні аспекти діяльності, оцінити використання ресурсів та сформулювати обґрунтовані управлінські рішення.

Проблематика оцінки ефективності підприємств широко досліджується у працях вітчизняних та зарубіжних науковців [1-4].

Основна увага приділяється визначенню критеріїв ефективності, методам її оцінювання та побудові інтегрованих систем показників. Водночас існує потреба у систематизації теоретичних підходів до діагностики ефективності з урахуванням сучасних економічних умов.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних аспектів діагностики ефективності діяльності підприємства, визначення її сутності, принципів, методів та інструментів.

Ефективність діяльності підприємства є комплексною економічною категорією, яка відображає співвідношення між отриманими результатами та витраченими ресурсами. Вона характеризує здатність підприємства досягати поставлених цілей з мінімальними витратами та максимальним результатом.

Ефективність можна розглядати у кількох аспектах:

- економічному (прибутковість, рентабельність);
- виробничому (продуктивність праці, використання ресурсів);
- соціальному (умови праці, задоволеність персоналу);
- управлінському (якість управлінських рішень).

Діагностика ефективності діяльності підприємства – це процес комплексного дослідження його стану з метою виявлення відхилень від

запланованих показників та визначення резервів підвищення результативності.

До основних принципів діагностики ефективності діяльності підприємства відносяться (рис.1):

- системність, що передбачає врахування взаємозв'язків між усіма елементами підприємства;
- комплексність, що передбачає охоплення всіх аспектів діяльності;
- об'єктивність, що передбачає використання достовірної інформації;
- оперативність, що передбачає своєчасність проведення аналізу;
- адаптивність, що характеризує здатність підприємства пристосовуватися під зміни зовнішнього середовища;
- гнучкість, що характеризує здатність підприємства вчасно реагувати на вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

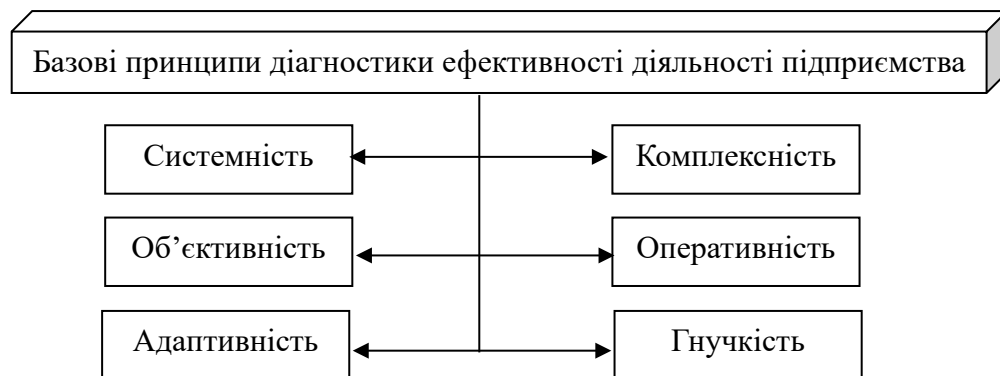

Рисунок 1 – Базові принципи діагностики ефективності діяльності підприємства

Джерело: розроблено автором

У сучасній економічній практиці застосовується широкий спектр методів оцінки ефективності [1, 3]:

- фінансово-економічний аналіз передбачає аналіз ліквідності, платоспроможності, рентабельності та ділової активності підприємства;
- порівняльний (бенчмаркінг) передбачає зіставлення показників підприємства з аналогічними підприємствами або галузевими стандартами;
- факторний аналіз дозволяє визначити вплив окремих факторів на кінцеві результати діяльності;
- інтегральні методи оцінювання передбачають розрахунок узагальнюючих показників ефективності;
- економіко-математичне моделювання використовується для прогнозування результатів діяльності та оптимізації управлінських рішень.

Для проведення діагностики ефективності використовується система показників, що включає:

- показники прибутковості (рентабельність активів, капіталу);

- показники ділової активності (оборотність активів);
- показники ліквідності;
- показники фінансової стійкості;
- показники продуктивності праці.

Комплексне використання цих показників дозволяє сформувати об'єктивну оцінку діяльності підприємства.

Сучасний підхід до діагностики ефективності базується на системному аналізі, що розглядає підприємство як відкриту систему, що взаємодіє із зовнішнім середовищем. Такий підхід передбачає: інтеграцію різних методів аналізу; врахування стратегічних цілей підприємства; оцінку впливу зовнішніх факторів; використання інформаційних технологій для обробки даних.

Діагностика ефективності діяльності підприємства є важливим інструментом управління, який забезпечує своєчасне виявлення проблем та визначення напрямів розвитку. Теоретичні аспекти діагностики ґрунтуються на системному та комплексному підходах, що дозволяє враховувати багатогранність діяльності підприємства. Ефективне застосування методів діагностики сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства, оптимізації використання ресурсів та забезпеченню його сталого розвитку в умовах сучасної економіки.

Список використаних джерел

1. Голей Ю. М. Сутність, завдання та методи діагностики економічної діяльності підприємства на сучасному етапі розвитку ефективного менеджменту. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2023. № 4. С. 58-64.
2. Бондар О. С., Новікова В. В., Трофимчук М. І., Ткаченко О. В., Бондар О. С. Моделювання процесу бізнес-діагностики: математичні та комп'ютерні методи для оцінки ефективності підприємств. *Агросвіт*. 2025. № 1. С. 39-49.
3. Полозова Т. В., Харченко В. В. Сучасні методи оцінки ефективності діяльності підприємства. Сталий економічний розвиток: інноваційні підходи та стратегічні перспективи: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2024. С. 262-273.
4. Полозова Т. В., Пономарьов С. В., Потій О. О. Теоретико-методичні аспекти економічної та інформаційної аналітики в контексті інноваційного розвитку економіки. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*. 2025. № 7(12). С. 516-532.